

Praha 16.5.2006

16

Hodiny práce přesčas a pracovní pohotovosti lékařů v roce 2005
Overtime hours and stand-by duty of physicians in 2005

Souhrn

ÚZIS ČR provádí z podnětu Ministerstva zdravotnictví a Ministerstva práce a sociálních věcí šetření o hodinách práce přesčas a pracovní pohotovosti lékařů se zaměřením na dodržování zákonem stanovených limitů těchto hodin nad rámec stanovené pracovní doby. Sledování jsou lékaři působící v různých typech zdravotnických zařízení: v nemocnicích, odborných léčebných ústavech (OLÚ), zařízeních ambulantní péče, záchranné službě a ostatních zdravotnických zařízeních. Nejvíce hodin nad rámec sjednané pracovní doby vykazují lékaři v nemocnicích, dětských zdravotnických zařízeních a záchranné službě, kde dochází také k překračování stanovených limitů. V roce 2005 toto překračování limitů nebylo nijak velké ani rozsáhlé.

Summary

IHS CR performs a survey of hours of overtime work and stand-by duty of physicians initiated by Ministry of Health and Ministry of Labour and Social Affairs and focused on observation of the limits set by law for hours of work exceeding the normal work hours. The survey concerns physicians in various types of health establishments: hospitals, specialised therapeutic institutes, independent establishments of out-patient care, emergency services and others. The highest registered numbers of hours exceeding the normal contract time concern physicians in hospitals, specialised children health institutes and in emergency services. In these groups the legal limits are occasionally exceeded. In 2005 this excess was neither too high nor too frequent.

Ministerstvo zdravotnictví ČR (MZ) v součinnosti s Ministerstvem práce a sociálních věcí ČR (MPSV) pravidelně sleduje a vyhodnocuje dopad novelizace zákoníku práce z roku 2000 v oblasti nově upravených podmínek a limitů práce přesčas a pracovní pohotovosti lékařů. Sběrem, zpracováním a analýzou dat byl pověřen ÚZIS ČR. Záměrem šetření je zjistit, jak zaměstnavatel v konkrétním oboru dodržuje zákonem stanovené limity hodin práce přesčas a limity pracovní pohotovosti.

Do roku 2003 se jednalo o mimořádné šetření a týkalo se pouze vybraného vzorku zdravotnických zařízení. Od roku 2004 jde o pravidelné statistické sledování v rámci Národního zdravotnického informačního systému (NZIS) prostřednictvím Přílohy 2 ke Čtvrtletnímu výkazu E (MZ) 2-04 o zaměstnancích a složkách mezd ve zdravotnických organizacích podle zákona č. 143/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů. Údaje vycházejí z účetních podkladů.

Do šetření byla zahrnuta všechna zdravotnická zařízení, která odměňují zaměstnance podle výše uvedeného zákona a byla rozčleněna pro potřeby sledování do sedmi skupin: nemocnice, OLÚ, zařízení ambulantní péče, dětská zdravotnická zařízení, záchranná služba, ostatní zdravotnická zařízení a organizace. V roce 2005 se týkalo toto statistické zjišťování celkem 288 zdravotnických zařízení, vyplněný výkaz odevzdalo 288 zařízení,

tj. 100 %. Závazné pokyny k šetření zůstaly stejné jako v předchozím roce. Zjišťování se provádí dvakrát ročně, a to k 30. 6. a k 31. 12. **Sledované hodnoty se vztahují pouze k lékařům, u nichž byly vykázány hodiny práce přesčas.** Organizace a zařízení, které zahájily nebo ukončily činnost v průběhu roku, nebyly do zjišťování zahrnuty.

Výsledky šetření za rok 2005

Souhrnný přehled o hodinách práce přesčas, náhradního volna a pracovní pohotovosti lékařů podle jednotlivých skupin zdravotnických zařízení za období leden až prosinec 2005 poskytuje následující tabulka:

Zařízení	Průměrný počet hodin na 1 lékaře						Podíl nařízené práce přesčas na celkové práci přesčas v %	Podíl pohotovosti na pracovišti na celkové pohotovosti v %
	přesčas celkem	náhradního volna	pohotovosti celkem	celkem přesčas, náhradního volna a pohotovosti	přesčas za týden	pohotovosti za týden		
Nemocnice řízené MZ	282	20	492	774	6	10	19,9	54,5
Ostatní nemocnice	313	49	611	924	7	13	31,7	46,3
Nemocnice celkem	298	34	553	851	6	12	28,2	49,9
Odborné léčebné ústavy	171	10	420	591	4	9	57,0	65,6
Zařízení ambul. péče	113	0	14	127	2	0	93,2	88,9
Dětská zdrav. zařízení	302	44	559	861	6	12	34,1	43,2
Záchranná služba	280	15	391	671	6	8	44,6	69,8
Ostatní ZZ a organizace	108	0	0	108	2	0	96,9	0,0

Do pravidelného šetření o hodinách práce přesčas a pracovní pohotovosti lékařů byl zahrnut soubor různorodých zařízení s odlišnými režimy práce. Lékaři téměř všech skupin zařízení vykázali hodiny pracovní pohotovosti i hodiny práce přesčas, ale v počtu vykázaných hodin na 1 lékaře jsou velké rozdíly v závislosti na druhu zařízení resp. skupině, do níž zařízení spadá. Nejvíce hodin nad rámec stanovené pracovní doby na 1 lékaře uvedly dětská zdravotnická zařízení a nemocnice, a to v rozsahu 861 resp. 851 hodin.

Nemocnice

Nemocnice jsou seskupeny jednak podle zřizovatele v členění na nemocnice řízené MZ a ostatní nemocnice, jednak podle velikosti dané počtem lůžek.

Nemocnice řízené MZ

Tuto skupinu tvoří celkem 19 subjektů s 4 828 lékaři, u nichž byly vykázány hodiny práce přesčas. Počet hodin práce přesčas a hodin pracovní pohotovosti na 1 lékaře v nemocnicích řízených MZ dosáhl v průměru 774 hodin za rok, tj. 1 lékař byl navíc k dispozici dalších asi 42 % z ročního fondu pracovní doby. Průměrný týdenní počet hodin nad rámec sjednané pracovní doby činil v roce 2005 na 1 lékaře 6 hodin práce přesčas

a byl stejný jako v předchozím roce a dále 10 hodin pracovní pohotovosti, tj. o hodinu méně než v roce 2004. Lékaři nemocnic řízených MZ si vybírali minimálně hodin náhradního volna - v průměru na 1 lékaře jen 20 hodin za rok (v roce 2004 to bylo 15 hodin).

Nejvyšší počet hodin nad rámec sjednané pracovní doby (hodin práce přesčas a pracovní pohotovosti) připadajících v průměru týdně na 1 lékaře vykazala u nemocnic tohoto typu níže uvedená oddělení intenzivní péče, nefrologie, kardiochirurgie, urologie, ale pouze na kardiochirurgických pracovištích se týkala většího okruhu lékařů (203,5).

Týdenní limit pro nařízenou práci přesčas byl dodržen na všech odděleních, roční limit pro práci přesčas byl mírně překročen na odděleních intenzivní péče, roční limit pro pracovní pohotovost na pracovišti nebyl dodržen jen na infekčních odděleních.

Ostatní nemocnice

Do této skupiny bylo zařazeno celkem 75 subjektů a 5 057 lékařů, u nichž byly vykázané hodiny práce přesčas. V těchto zařízeních průměrný počet hodin práce přesčas a pracovní pohotovosti na 1 lékaře dosáhl 924 hodin za roční období, bylo to nejvíc ze všech skupin sledovaných zdravotnických zařízení a znamenalo to dalších cca 52 % z ročního fondu pracovní doby navíc. Lékař čerpal v průměru 49 hodin náhradního volna za rok, tj. více než v nemocnicích řízených MZ. Průměrný týdenní počet hodin práce přesčas na 1 lékaře činil v těchto zařízeních 7 hodin, pracovní pohotovosti 13 hodin, tj. více než v nemocnicích řízených MZ.

Nejvyšší počet hodin práce přesčas a hodin pracovní pohotovosti na 1 lékaře za týden vykazala v průměru u nemocnic tohoto typu oddělení záchranné služby.

Týdenní limit pro nařízenou práci přesčas byl překročen u lékařů oddělení intenzivní péče a operační sály. Roční limity pro práci přesčas a pracovní pohotovost na pracovišti byly překročeny na odděleních intenzivní péče, novorozeneckém, neurochirurgickém a oddělení záchranné služby.

Nemocnice podle velikosti (počtu lůžek)

Menší a střední nemocnice (do 699 lůžek) vykazují stejně jako v předchozích obdobích vyšší počet hodin práce navíc na jednoho lékaře než nemocnice velké (nad 700 lůžek). Rozdíl ve všech vykázaných hodinách navíc mezi malými a velkými nemocnicemi byl 274 hodin na lékaře za poslední sledované roční období. V malých nemocnicích připadlo na 1 lékaře nejvíce hodin pracovní pohotovosti (811) za rok a nejméně hodin čerpaného náhradního volna (3). Nejvíce hodin přesčas bylo vykázáno za lékaře středně velkých nemocnic. V malých nemocnicích byl vyšší podíl nařízené práce přesčas z celkového objemu práce přesčas ve srovnání s nemocnicemi velkými a středně velkými a naopak nižší podíl pohotovosti na pracovišti z celkové pracovní pohotovosti.

V malých nemocnicích byly překročeny limity pro práci přesčas a pracovní pohotovost u lékařů těchto oddělení: interna, ženské, ošetrovatelská péče, záchranná služba. Ve středně velkých nemocnicích se jednalo oddělení intenzivní péče, neurochirurgie a centrálního příjmu. Ve velkých nemocnicích nebyly dodrženy limity pro práci nad rámec stanovené pracovní doby u lékařů na odděleních intenzivní péče, traumatologie a kardiochirurgie.

Odborné léčebné ústavy (OLÚ)

V této skupině bylo sledováno celkem 52 zařízení (např. lázeňské léčebny, léčebny dlouhodobě nemocných, psychiatrické léčebny, rehabilitační ústavy, geriatrická centra, léčebny TRN, ozdravovny, sanatoria apod.) a pracovalo zde 555 lékařů, kteří vykazali

hodiny práce přesčas. Na 1 lékaře OLÚ připadl v průměru nižší počet hodin práce navíc ve srovnání s lékařem pracujícím v nemocnici, v záchranné službě nebo v dětském zdravotnickém zařízení. Lékař zde v průměru týdně pracoval 4 hodiny přesčas a měl 9 hodin pracovní pohotovosti. Žádné z oddělení OLÚ se nepřiblížilo týdennímu limitu pro nařízenou práci přesčas pro 1 lékaře. S dodržováním ostatních limitů pro práci přesčas a pracovní pohotovost neměli lékaři OLÚ problém, výjimkou byl malý okruh lékařů geriatry v akutní péči, kteří přesáhli roční limit pro pracovní pohotovost na pracovišti.

Zařízení ambulantní péče

Ve 30 samostatných zařízeních ambulantní péče pracovalo celkem 38 lékařů, kteří vykázali hodiny práce přesčas. V roce 2005 stejně jako v předchozích obdobích se u lékařů této skupiny zařízení nevyskytly žádné problémy s dodržováním limitů pro práci přesčas a pracovní pohotovost.

Dětská zdravotnická zařízení

Celkem bylo zahrnuto do šetření 40 dětských zdravotnických zařízení. Pracovalo zde pouze 11 lékařů s vykázanými hodinami práce přesčas. Průměrný počet vykázaných hodin nad rámec stanovené pracovní doby na jednoho lékaře byl v těchto zařízeních druhý nejvyšší po lékařích ze skupiny Ostatní nemocnice; činil 6 hod. práce přesčas a 12 hod. pracovní pohotovosti na 1 lékaře týdně. Problémy s respektováním limitů pro práci přesčas a pracovní pohotovost lékařů se nevyskytly.

Záchranná služba

Ve 23 zařízeních záchranné služby zahrnutých do šetření pracovalo 469 lékařů na pracovištích záchranné služby a 10 lékařů ostatních pracovišť, všichni vykázali hodiny práce přesčas. Jeden lékař byl k dispozici zaměstnavateli v průměru 671 hodin nad rámec stanovené pracovní doby za sledované období, týdně to představovalo 6 hodin práce přesčas a 8 hodin pracovní pohotovosti. Lékaři záchranné služby nepřekročili žádné limity pro práci přesčas a pracovní pohotovost.

Zařízení ambulantní péče, Ostatní zdravotnická zařízení a organizace

Lékaři těchto dvou skupin zdravotnických zařízení vykázali velmi nízký počet hodin nad rámec stanovené pracovní doby. K překročení zákonem stanovených limitů u nich nedošlo.

Závěr

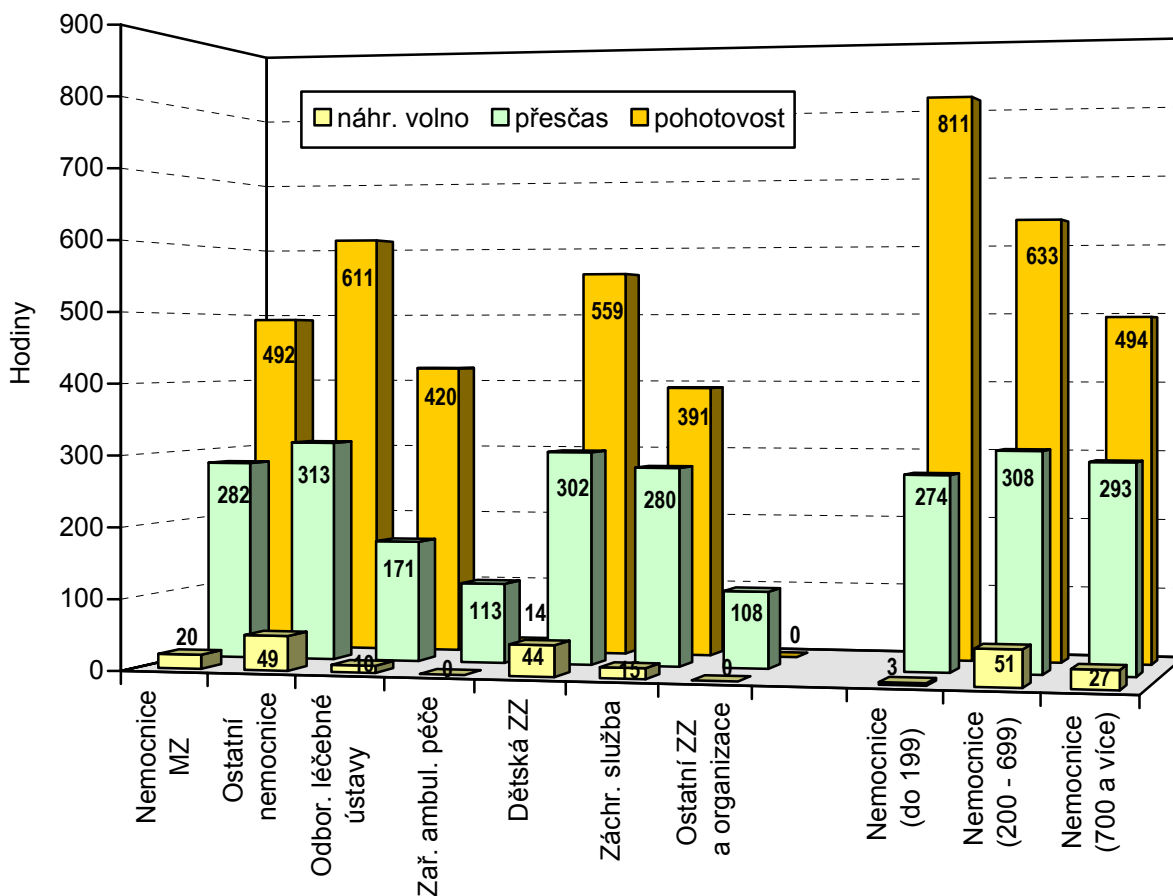
Šetření o hodinách práce přesčas a pracovní pohotovosti lékařů za rok 2005 se týkalo všech lékařů ve zdravotnických zařízeních ČR, kteří jsou odměňováni podle zákona č. 143/1992 Sb. a vykázali hodiny práce přesčas. Proti šetření z předchozího roku se počet zahrnutých zdravotnických zařízení snížil z 316 na 288, tj. téměř o 9 %. V souvislosti s touto změnou se projevila i změna v početním stavu lékařů, ubylo jich v šetření přibližně 11 %. K největšímu poklesu počtu zdravotnických zařízení zahrnutých do sledování došlo ve skupině Ostatní nemocnice a OLÚ, kde řada zařízení byla v roce 2005 převedena z organizací s odměňováním podle zákona č. 143/1992 Sb. (příspěvkové organizace) na organizace s odměňováním podle zákona č. 1/1992 Sb. (obchodní společnosti). Pokles počtu zařízení se projevil rovněž ve skupině Záchranná služba, kde některá zařízení během roku ukončila činnost a byla sloučena nebo začleněna pod jiná zařízení.

Ročnímu zjišťování předchází pravidelně pololetní šetření. Výsledky obou šetření i s přihlédnutím k výsledkům šetření z předchozího roku se jeví jako poměrně stabilní, neobjevují se žádné mimořádné výkyvy nebo výrazné změny a odlišnosti. V prvním

pololetí se projevilo o něco vyšší pracovní nasazení lékařů nad rámec stanovené pracovní doby. Ve druhém pololetí zdravotnická zařízení zřejmě více sledují nepřekročení limitů; do výsledků se také pravděpodobně promítá vyšší čerpání dovolených v měsících červenec - září. Je možné konstatovat, že občasné problémy s dodržováním limitů práce přesčas a pracovní pohotovosti měla pouze některá oddělení nemocnic, a to nemocnic malých, středních i velkých. Ve velkých nemocnicích se týkaly většinou širšího okruhu lékařů. Nezávisle na velikosti nemocnice i na zřizovateli byla nejčastěji zatížena prací navíc oddělení intenzivní péče, ošetrovatelské péče, interní, operační sály, záchranná služba. Lékaři nemocnic, dětských zdravotnických zařízení i OLÚ čerpali v průměru minimálně hodin náhradního volna za práci přesčas (v rozsahu 10 - 49 hodin na 1 lékaře za rok).

Při porovnání výsledků roku 2005 a 2004 je zřejmé, že v roce 2005 bylo vykázáno na jednoho lékaře v průměru méně hodin nad rámec stanovené pracovní doby než v roce 2004 a k překročení daných limitů pro práci přesčas a pracovní pohotovost docházelo méně často.

Počet hodin přesčas, pracovní pohotovosti a náhradního volna na 1 lékaře podle druhu zařízení

Vypracovala: Ing. Alena Ondračková